

มีวไปตามล่าหาเส้นทางโบราณไปเมืองทวาย และติดพันมาถึงเรื่องเชลยศึก พร้อมเส้นทางรถไฟสายมรณะที่บ้านเกิดเสียเพลิน ตอนนี่ก็ต้องสวมวิญญาณ "ตามล่า" ติดพันต่ออีกสักพักเกี่ยวกับการเป็นนายท้ายเรือโยง

คราวนี้คงต้อง "ตามล่าหาเจ้าพ่อ" แล้วละ

เจ้าพ่ออะไรหรือ?

ก็เจ้าพ่อบางนกแขวกอย่างไรเล่า ในเมื่อที่นี่มี "เจ้าพ่อ" เลื่องชื่ออยู่เพียงคนเดียว

เลยต้องขอเอาเรื่องเก่ามาเล่าใหม่

แต่เล่าในฐานะที่ผมเคยเข้าไปเผชิญในช่วงที่กำลังเรื่องอำนาจ สมัยนั้นผมยังอายุไม่ถึง 15 ปี เป็นช่วงที่สงครามสงบ ผมเพิ่งผละมาจากสนามรบหมาดๆ เลิกชนสินค้าตระเวนขึ้นไปค้าขายกับญี่ปุ่น หันมาเป็นนายท้ายเรือโยง รับโยงเรือสินค้าจากสมุทรสงครามขึ้นไปส่งที่เมืองกาญจน์บ้าง เลยขึ้นไปทางหนองบัวลาดหญ้า แควใหญ่ ขึ้นไปทางแควน้อยบ้าง ก็กลับไปถิ่นเดิมอีกนั่นแหละ

ขณะนั้น เรือปล่องเหล็กของเจ้าพ่อบางนกแขวกกำลังครองความเป็นใหญ่ในสมุทรสงคราม

หัวแม่น้ำลำคลองแทบจะทั้งจังหวัดประกาศความเป็นเจ้าถิ่น หรือเจ้าของ เรือลำไหนผิดสีหรือ "ผิดกลิ่น" เข้าไปวิ่งเป็นต้องโดนชนตะ

ฟังแล้วน่าขนหัวลุก

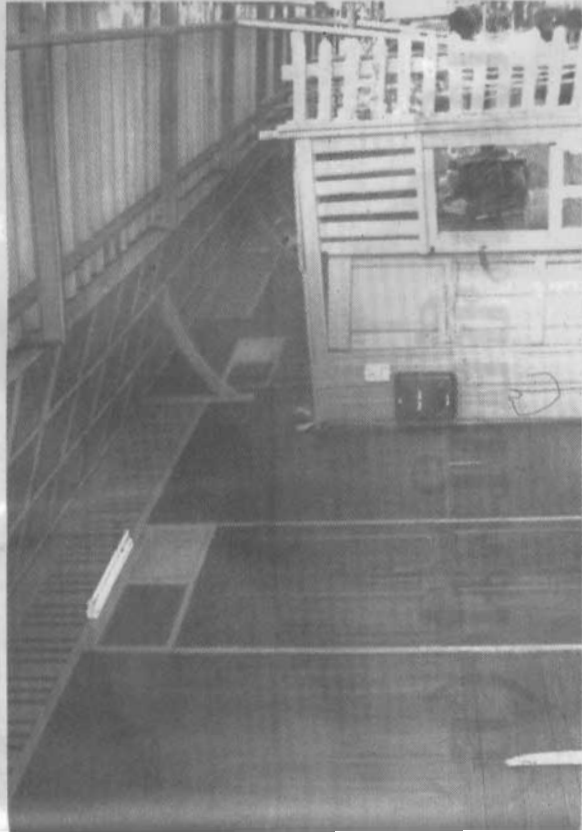
เมื่อเรือผมจะไปทำมาหากินที่นั่น มีทางเดียวต้องเข้าไป "จุ่มก้อน" เจ้าพ่อเสียก่อน แต่ก็เข้าถึงตัวยาก เลยต้องใช้วิธีเข้าหา "ลุงไทร" ซึ่งก็เกือบจะเป็น "เจ้าพ่อ" แม่น้ำแม่กลองในเขตจังหวัดราชบุรี แต่ยังไม่เป็นเจ้าพ่อแท้

ลุงไทรมีเรือยนต์วิ่งอยู่ในแถบถิ่นราชบุรีเกือบ 10 ลำ ขึ้นต้นชื่อด้วยคำว่า "เฉลิม" เช่น "เฉลิมไพบุลย์" เครื่องเซฟเฟิล 13 แรงม้า ถือว่าใหญ่สุดในรุ่นนี้ เครื่องเซฟเฟิลนี้เป็นเครื่องยนต์ที่สั่งตรงมาจากประเทศเบลเยียม โดยมีห้างสามเหลี่ยมที่ปากคลองตลาดเป็นเอเยนต์ เริ่มต้นตั้งแต่เครื่อง 7 แรงม้า เครื่อง 10 แรงม้า และเครื่อง 13 แรงม้า รุ่นใหญ่สุด เรือที่ผมขับแค่เครื่อง 7 แรงม้า ทำเครื่องและถือท้ายเสร็จในคนๆ เดียว สามารถลากจูงเรือสินค้าได้ถึง 5 ลำ ไม่เกิน 6 ลำ แต่ถ้าโยงจากบางนกแขวกหน้าน้ำหลาก ไปเจอน้ำขึ้นกลางทาง ก็ต้องแบ่งครึ่งโยงขึ้นไปส่งที่จุดหมายปลายทาง แล้วกลับมาโยงอีกครั้งหนึ่งไปส่ง ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทางที่ดี ถ้าเป็นในฤดูน้ำหลากควรโยงเที่ยวหนึ่งไม่เกิน 4 ลำ หรือ 3 ลำกำลังพอเหมาะ

ผมกับเจ้าของเรือให้คนพาเข้าพบลุงไทร ลุงไทรก็ให้ความกรุณาส่งข่าวไปบอกกล่าวกับปอเจียเจ้าของเรือปอหลี่ซึ่งมีบ้านอยู่ที่ตลาดบางนกแขวกติดๆ กับบ้านเจ้าพ่อ สำหรับลุงไทรคนนี้ เมื่อผมเข้าวงการหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่าเป็นลุงของบุญรอด ไซยชนะ ช่างภาพมือดีของหนังสือพิมพ์ "พิมพ์ไทย" เลยชอบพอกัน ปัจจุบันเดินทางกลับไปอยู่ราชบุรีบ้านเกิด ผมเคยไปเยี่ยมบ่อยๆ อายุ 80 กว่า แล้วถือโอกาสไปบ้านลุงไทรที่ทำเสา แม้บริเวณบ้านลุงไทรจะเปลี่ยนแปลงไปมาก ผมก็จำได้แม่นลุงไทรเสียชีวิตไปแล้ว เหลือแต่ลูกชายชื่อเชียน ผมเรียกพี่เชียน รวยที่ดินจนจะกลายเป็นราชาที่ดินไป

ผมยังจำเหตุการณ์ในวันนั้นได้ พอเข้าพบขอความ

ย้อนรอยชีวิตเรือโยงในลำน้ำแม่กลอง

นายกังวาล วีรนนท์ เจ้าฟ่องบางนกแขวก ในปัจจุบัน

ปากคลองบางนกแขวก บ้านนายกังวาลอยู่หัวม้ายมื่อ

ได้ระหว่างสลาเรือกว่าย่นักล้นเรือ หน้จะต้งเชิดขึ้นน้ำได้แมก

อนุเคราะห์ล่องไพรแล้ว เรือเราก็ล่องลงไปข้างนกแขวก แล้วก็เอาเรือมาเข้าอู่ตรวจเช็คให้เรียบร้อย อยู่เรือแห่งนี้ตั้งอยู่เหนือเกาะลอยหรือใต้สะพานวชิราลงกรณ์ลงไปหน่อยเดียว อยู่ฝั่งตัวเมืองราชบุรีนั่นแหละ

เสียเวลาเช็คเครื่อง หล่อลูกสูบใหม่เป็นอาทิตย์ เรือจึงออกจากอู่ได้ คราวนี้ เรือแล่นฉิว ลูกสูบหล่อใหม่มีแรงอัดสูบเหมือนได้เครื่องใหม่ พร้อมที่จะออกทะลุโขงเรือ

เราเดินทางมาลั่นคน มีเรือสำปั้น ไม่มีหลังคาโยงมาด้วยลำหนึ่ง ถึงบางนกแขวกตอนเย็นๆ เราขับเรือเลยไปจอดค้างคืนแถวบางชันแตกซึ่งอยู่อีกฝั่งหนึ่ง ที่นี้ปลูกแตงโมกันมาก ขึ้นชื่อลือชาว่ามีรสหวานอร่อย

แตงโมบางชันแตกจะถูกชนใส่เรือขึ้นไปขายแถวโพธารามบ้านโป่ง เวลาเราโยงเรือสินค้าขึ้นไปพวกเรือสำปั้นบรรทุกแตงโมเต็มลำจะคอยเกาะท้ายพวงยาวเหยียดทำให้เพิ่มความหนักขึ้นอีกจนบางครั้งเราลากจูงอืด วันหนึ่งไปได้ไม่กี่ไกล ผมเป็นเด็กที่สุดในเรือ เลยต้องทำหน้าที่สาวเชือกเรือพ่วงไปเก็บเงินคนขายแตงส่วนมากเป็นผู้หญิง ถึงผมจะสงสารพวกเธอ แต่ผมก็ต้องเก็บเงินค่าพ่วง ลำหนึ่งเก็บ 5 บาทบ้าง 7 บาทบ้างแล้วแต่ระยะใกล้

ไกล หากไม่สาวเชือกไปเก็บ เมื่อเรือถึงปลายทาง พวกเธอก็จะปล่อยเรือพายเข้าฝั่ง อย่างเช่นถึงปลายทางที่บ้านโป่ง เรือชนแตงโมทุกลำจะเกาะเชือกปล่อยเรือหนีไปหมดตามเก็บเงินลำบากเลยต้องใช้วิธีสาวเชือกลงไปเก็บตั้งแต่อยู่กลางทาง

มีหลายครั้งกว่าจะสาวเชือกเก็บหมด เรือก็แล่นขึ้นมาถึงศาลเจ้าแม่เบิกไพรซึ่งมีกิตติศัพท์เรื่องจะเข้าเจ้าแม่ มีคนเห็นขึ้นมาอวดชาวบ้านเป็นประจำ เวลาเล่นเรือผ่านจะต้องมาเครื่อง วกน้ำสาดไปที่หน้าบริเวณศาลเจ้าแม่ เป็นการคารวะ มีหลายคราวผมกำลังสาวเชือกกลับเรือ แต่ไม่ทัน เรือมาถึงศาลเจ้าแม่เสียก่อนเสียวี่ไฉนแทบแย้ กลัวจะเข้าเจ้าแม่จะเข้ามาจับขา ระหว่างที่สาวเชือกว่ายน้ำกลับเรือ

เลยคั่งศาลเจ้าแม่เบิกไพรขึ้นไปอีกนิดเดียวก็เข้าเขตตลาดบ้านโป่งซึ่งเป็นท่าเรือสำคัญแห่งหนึ่งที่เรือจะต้องแวะจอด หรือเรือบางลำก็จะมาส่งสินค้าที่นี้ก็แก่เชือกโยงปล่อยเรือ หากเรือผมไม่จอดก็จะแล่นเลยไป เพราะเก็บเงินแล้ว การสาวเชือกเก็บเงินนั้นจะต้องฝึกฝนให้เก่ง และข้อสำคัญต้องแข็งแรง มิฉะนั้นน้ำที่เขยวกรากอาจทำให้มือที่เกาะสาวเชือกหลุดได้

ในขณะที่สาวเชือกกลับเรือนั้น ปากจะต้องคาบเงินที่เก็บ

ได้รับ
ที่คา
เรือ
แล
อย่า
เรือ
พร
บ่อ
กา
ลา
ทั้ง
เคล
โอ
เจ้า
ข้าม
ผม

เป็น
เรือ
พวก
จึง
กา
วรว
ของ
ภา
พระ
ยัง
จน
เรือ
แม่
ลำ
เป็น

งานนายกังวาลอยู่หัวมุมซ้ายมือ

ได้ระหว่างสาวเชือกว่ายน้ำกลับเรือ หน้าจะต้องเชิดขึ้นไม่ให้เบงก์ที่คาบอยู่เปียกน้ำ แต่น้ำก็ไม่วายกระเซ็นขึ้นเปียกจนได้ ยิ่งใกล้เรือนดีใบพัดที่หมุนตีน้ำก็พุ่งเข้าใส่ หน้าตาเปียกม่อล่อมม่อแลกไปหมด หน้าแล้งค่อยดีขึ้นหน่อย มีร่องน้ำแฉกและตีนเขินอย่างที่คุณพยอม ผมเก็บเงินได้ก็จะโดดขึ้นฝั่ง จึงไปว่ายน้ำขึ้นเรือในระยะใกล้ๆ ได้

คุณพยอมอยู่ได้บ้านโป่งลงไปได้ชื่อว่าเป็นคังอันตรายที่สุด เพราะมีการดักปล้นเรือที่นี้เป็นประจำจนมีข่าวโจรดักปล้นเรือบ่อยมาก เช่นเดียวกับที่คังสำโรงและคังวังนายที่ได้ทำมางกาญจนบุรี ฤดูแล้งน้ำแห้งขอด ร่องน้ำตื้นจะต้องค่อยๆ แล่นลากจูงเรือ บางช่วงก็เรือติด ต้องคอยลงเข็นเรือ ทั้งตัวเรือโยงทั้งตัวเรือพ่วง ใช้วิธีเอาคนลงไปช่วยเข็นแล้วก็โคลงเรือไปมาให้เคลื่อนไปได้ กว่าจะพ้นแก่งเหล่านี้เป็นชั่วโมงๆ พวกโจรจึงถือโอกาสเข้าปล้นได้ง่าย ผมเองเคยเจอเข้าสองสามหน มีอยู่ครั้งหนึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาช่วย เลยเกิดการต่อสู้กัน ตำรวจกับโจรยิงข้ามหัวผมกับพวกไปมา คนที่อยู่ตรงกลางก็แทบเอาชีวิตไม่รอด ผมยิงไซเคตริตมาได้อย่างหวุดหวิดทุกครั้ง

มีอยู่ครั้งหนึ่ง เรือสังวาลย์แก้ว หรือสังวาลย์เพชรจำไม่ได้ เป็นเรือของนายกังวาลเจ้าพ่อบางนกแขวกไปถูกปล้นแถววังนายเรือของเจ้าพ่อตัดพวงเรือที่โยงมาทิ้ง แล่นหนีเอาตัวรอด แต่เรือพวกผมไม่เคยตัดเรือพ่วงทิ้ง เวลาถูกปล้นเราจะอยู่ต่อสู้ด้วยกัน จึงเป็นที่เชื่อถือแก่พวกเรือสินค้าที่จะโยงไปส่งสินค้าในจังหวัดกาญจนบุรี

เมื่อผมเข้าวงการหนังสือพิมพ์ มีโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ และได้กลายเป็นศิษย์ของท่านในเวลาต่อมา พระองค์ชายเล็กเคยปรารภอยากสร้างภาพยนตร์ชีวิต “เรือโยง” นำไปประกวดที่เมืองคานส์ พอพระองค์ท่านทราบว่าผมเคยอยู่เรือโยงก็จะให้ผมเขียน แต่ผมยังไม่หายเข็ดขยาดกับวิบากกรรมชีวิตเรือโยงเลยไม่ได้เขียน จบจนกระทั่งพระองค์ท่านเลิกสร้างภาพยนตร์

นี่เป็นครั้งแรกที่ผมเขียนความทรงจำเกี่ยวกับชีวิตคนขับเรือโยง

แม้เวลาจะผ่านมาถึง 60 กว่าปี ผมก็ยังจดจำร่องน้ำในแม่น้ำแม่กลองสมัยนั้นได้ ชนิดเรียกว่าหลับตามองเห็นตลอดลำน้ำแม่กลอง ตั้งแต่แควใหญ่ แควน้อย ถึงสมุทรสงครามอันเป็นปลายน้ำแม่กลองสู่ทะเลอ่าวไทย ■